

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ**

IŠVADA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS
RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSO 142 IR 296 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO BEI KODEKSO PAPILDYMO 95¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO
NR. XIVP-885 IR LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 154
STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-886“ PROJEKTO
(toliau – Projektas)
TAP-22-23; TAIS Nr. 21-34004(2)**

2022-01-14 Nr.NV-125

Vilnius

Įvertinę Projekto atitiktį Lietuvos Respublikos įstatymams, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimams bei teisės technikos reikalavimams, teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

Dėl Civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 142 ir 296 straipsnių pakeitimo bei Kodekso papildymo 95¹ straipsniu įstatymo projekto (toliau – CPK projektas).

1. Dėl CPK projekto 1 straipsniu papildomo Kodekso 95¹ straipnio:

1.1.CPK 95¹ straipnio 1 dalyje siūloma nustatyti, kad „Jei atsakovas <...> siekdamas pakenkti atsakovo vykdomai visuomenės informavimo ar **kitokiai veiklai, susijusiai su viešojo intereso tenkinimu ar gynimu**, ar atgrasyti atsakovą nuo šios veiklos, jis turi teisę atsiliepime į ieškinį pateikti prašymą teismui taikyti šio straipsnio 2 dalyje nurodytą procedūrą“. Vertinant Projekto teikime nurodomą naujo CPK 95¹ straipsnio tikslą – užkirsti kelią nesąžiningiems ieškiniams, kuriais siekiama ne apginti pažeistus ieškovo interesus, o tiesiog pakenkti atsakovo (pavyzdžiui, žurnalisto) vykdomai veiklai, susijusiai su viešojo intereso tenkinimu ar gynimu, ir siūlomą teisės normos formuluotę, kyla abejonių dėl tokios teisės normos adresato, t. y. ar ši teisės norma adresuojama tik subjektams, kurie vykdo visuomenės informavimo ir su ja susijusią veiklą, ar ir kietiems subjektams, turintiems teisę pareikšti ieškinį ar pareiškimą viešajam interesui ginti (pavyzdžiui, nurodytiems CPK 49 straipsnyje). Siekiant teisės normos aiškumo ir tinkamo taikymo praktikoje siūlytina CPK 95¹ straipsnio 1 dalies normos turinį patikslinti.

1.2.CPK 95¹ straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti, kad „Jei ieškovas per šio straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą nepateikia atsikirtimų į atsakovo prašymą **arba** teismas nustato, kad ieškovas nesąžiningai pareiškė nepagrįstą ieškinį, <...>, ieškinys paliekamas nenagrinėtas“. Taigi šioje teisės normoje siūloma nustatyti dvi alternatyvias ieškinio palikimo nenagrinėtu sąlygas: 1) ieškovui nustatytu laiku nepateikus atsikirtimų į atsakovo prašymą; arba 2) teismui nustatčius, kad ieškovas nesąžiningai pareiškė nepagrįstą ieškinį. Toks teisinis reglamentavimas iš esmės įtvirtina teisinę prezumpciją, vadovaujantis kuria vien tik ieškovo atsiliepimo į atsakovo prašymą nepateikimas, teismui nevertinant ieškinio pagrįstumo, būtų teisinė vada (sąlyga) ieškinį palikti nenagrinėtu.

1.3.Pažymėtina, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2009 m. gruodžio 7 d. nutartyje Nr. 3K-7-540/2009 yra išaiškinęs įrodinėjimo tarp šalių paskirstymą ir atsikirtimų teisinę paskirtį, t. y. kasacinis teismas yra nurodęs, kad jeigu atsakovas neįrodo atsikirtimo į ieškinį, tai savaime nereiškia ir neturi būti vertinama kaip ieškinio pagrindą sudarančių aplinkybių įrodymas. Ši išvada grindžiama tuo, kad CPK 179, 185 straipsniuose tokios nuostatos nėra. Priešingai, pripažinus, kad ieškinyje nurodytos aplinkybės vertinamos kaip įrodytos dėl to, kad atsakovas neįrodė savo atsikirtimų, atsirastų galimybė pripažinti įrodytomis aplinkybės, kurios niekuo nepagrįstos ir niekuo nepatvirtintos. Taigi atsikirtimo nepateikimas neturėtų būti teisinis pagrindas ieškinio nenagrinėti. Todėl siūlytina šioje teisės normoje nustatyti ne alternatyvią, o kumuliatyvinę ieškinio palikimo nenagrinėtu sąlygą.

Taip pat atsižvelgiant į teismų praktiką, pagal kurią įstatyme nustatytos teisės įgyvendinimas gali būti laikomas piktnaudžiavimu tik išimtiniais atvejais, kai tokia teise akivaizdžiai naudojasi ne pagal jos paskirtį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 1 d.

nutartis civilinėje byloje 3K-3-3-695/2017 ir joje nurodyta teismų praktika) siūlytina šią normą papildyti, nustatant, kad tik aiškiai nepagrįsto ieškinio pareiškimas sukelia joje nustatomas teises pasekmes – ieškinio palikimą nenagrinėti. Šiame kontekste pastebėtina, kad tokio pobūdžio formuluotės įvirtintos ir kituose CPK normose (pavyzdžiui, CPK 435, 440 straipsniai).

Taigi apibendrinant, tai kas išdėstyta, siūlytina patikslinti CPK 95¹ straipsnio 3 dalies formuluotę, joje atitinkamai nustatant: „Jei ieškovas per šio straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą nepateikia atsikirtimų į atsakovo prašymą ir teismas nustato, kad ieškovas nesąžiningai pareiškė **aiškiai** nepagrįstą ieškinį, <...>, ieškinys paliekamas nenagrinėtas“.

1.4. CPK 95¹ straipsnio 4 dalyje nustatoma „Jei teismas, gavęs šio straipsnio 1 dalyje nurodytą atsakovo prašymą ar įvertinęs ieškovo pateiktus atsikirtimus, priima nutartį atmesti atsakovo prašymą kaip nepagrįstą, bylos nagrinėjimas tęsiamas toliau. **Ši teismo nutartis gali būti skundžiama atskiruoju skundu.**“ Šiame kontekste pažymėtina, kad CPK 334 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog pirmosios instancijos teismo nutartis galima apskusti atskiruoju skundu apeliacinės instancijos teismui atskirai nuo teismo sprendimo dviem atvejais – pirma, CPK numatytais atvejais ir, antra, kai teismo nutartis užkerta galimybę tolesnei bylos eigai. Iš siūlomos teisės normos turinio akivaizdu, kad teismo nutartis neužkerta galimybę tolesnei bylos eigai, todėl siūlytina svarstyti, ar būtina šioje teisės normoje įtvirtinti galimybę skusti tokią teismo nutartį atskiruoju skundu. Šiame kontekste aktualus ir Teisėjų Tarybos pastebėjimas, kad apskundimo atskiruoju skundu galimybė galėtų lemti ilgesnį nagrinėjimo procesą.

2. Dėl Projekto 2 straipsniu keičiamo 142 straipsnio:

2.1. Projekto rengėjas siūlo papildyti 142 straipsnio 2 dalį 7 punktu, jame nustatant: „7) atsakovo prašymas taikyti šio Kodekso 95¹ straipsnio 2 dalyje nurodytą procedūrą, kai atsakovas pageidauja, kad ji būtų taikoma, ir aplinkybės, pagrindžiančios, kodėl atsakovas mano, kad ieškovas siekia pakenkti atsakovo vykdomai visuomenės informavimo ar kitokiai veiklai, susijusiai su viešojo intereso tenkinimu ar gynimu, ar atgrasyti atsakovą nuo šios veiklos.“

Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal CPK 12 straipsnį kiekviena šalis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų ar atsikirtimų pagrindu, išskyrus atvejus, kai remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti. Pagal kasacinio teismo formuojamą teismų praktiką CPK 178 straipsnio normoje nustatyta bendroji įrodinėjimo pareiga, kuri tenka tam asmeniui, kuris teigia, o ne tam, kuris neigia (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-328-403/2021 ir joje nurodyta teismų praktika). Taigi atsižvelgiant į pirmiau minėtas CPK normas ir teismų praktiką atsakovas privalo ne tik nurodyti, bet ir įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo manymą (teiginius), t. y. pateikti įrodymus.

Todėl siūlytina šią teisės normą atitinkamai patikslinti, joje nustatant: „7) atsakovo prašymas taikyti šio Kodekso 95¹ straipsnio 2 dalyje nurodytą procedūrą, kai atsakovas pageidauja, kad ji būtų taikoma, ir aplinkybės **bei jas pagrindžiantys įrodymai**, kodėl atsakovas mano, kad <...>.“

3. Projekto rengėjas turėtų įvertinti, ar nereikėtų siūlyti keisti ir CPK 297 straipsnio 1 dalies. Pažymėtina, kad analogišką pasiūlymą teikė ir Teismų Taryba, tačiau, kodėl buvo neatsižvelgta į šį pasiūlymą, Projekto rengėjas nenurodė, todėl siūlytina pakartotinai jį įvertinti.

Teisės grupės vyresnioji patarėja

Eglė Izokaitytė

Teisės grupės vyriausioji specialistė

Lilija Žvirblytė